

tinuis quatuor minores ordines cum subdiaconatu vel duos ordines sacros recepit, ex *cap. 2, De eo qui furtive...*, et ex *cap. 13, De temporibus ordinationum*. Sed neque ullus horum est irregularis. Nam quod attinet ad *primum*, ex *cap. 2 et 3 ejusd. tit.*, clare apparet, ut supra diximus, in casu agi de suspensione (1). Quod attinet ad *alterum*, in *cap. 1, De cler. non ord. minist.*, diaconus est revera irregularis, quia Missam celebravit; unde hoc caput non facit ad rem (2). Quod attinet ad *tertium*, certissimum est in casu esse suspensionem, de qua infra. Quod attinet ad *quartum*, jam pluries diximus in *cap. 2, De eo qui furtive...*, esse potius suspensionem quam irregularitatem, et ita etiam apertissime in *cap. 13, De temp. ordin.*

196. 3° Huc usque de irregularitatibus *ex defectu*, et de irregularitatibus *ex delicto*. Demum inter irregularitates vel *ex defectu vel ex delicto* nos recensemus irregularitatem *ex bigamia*, *ex homicidio* et *mutilatione* active considerata, et tandem *ex haeresi*.

197. Coronidis loco hic notandum est irregularitatem posse multiplicari, seu aliquem posse plures irregularitates contrahere; quamquam actus prohibitus ex pluribus irregularitatibus jam contractis unum peccatum sit, quia omnes irregularitates statutae sunt propter reverentiam divini ministerii.

Omnes admittunt irregularitates multiplicari ex actibus qui causam diversae irregularitatis continent; e. g. suspensus qui homicidium commisit, rebaptizavit, celebravit, manum amisit etc., quadruplici detinetur irregularitate. Et sicuti una eademque copula multiplex impedimentum affinitatis contrahi potest, ita si unus idemque actus contineat distinctas specie causas irregularitatis, seu violet distinctas leges statuentes irregularitates, plures irregularitates secum-

(1) Schmalz., V, XXX, n. 9, plures alios citans.

(2) Pirhing, V, XXIX, n. 3; Schmalz., n. 4; Suarez, l. c., disp. XXXI, sect. I, n. 46; Fagn., in *comm. cap. un., De clerico per saltum promoti*; Barbosa, *De off. et pot. episc.*, All. XLVII, n. 2; D'Annibale, I, § 412, not. 41; Navarrus, XXVII, n. 142.

fert; e. g. *si episcopus interdictus* ordinat in *loco interdicto* (1).

Utrum vero irregularitas multiplicetur etiam ex actibus qui ejusdem irregularitatis causam continent, doctores inter se non conveniunt. In primis distinguendum est inter irregularitatem ex defectu, et irregularitatem ex delicto. Irregularitatem ex defectu putamus non multiplicari, ita ut e. g. iudex qui decem reos morte damnavit, unam contrahat irregularitatem, utpote lenitatis defectu, qui est irregularitatis causa, aequae laborans ac si unam tantum mortis sententiam pronuntiavisset. Irregularitatem ex delicto nonnulli negant multiplicari, quia non est poena, sed inhabilitas (2); hinc e. g. qui plura homicidia commisit, in hac sententia unam contraheret irregularitatem. Alii affirmant multiplicari (3), quia irregularitas ex delicto habet rationem poenae. Valde placet distinctio D'Annibale, I, § 405; nempe irregularitates non multiplicari ex actibus in eodem subjecto repetitis ita ut e. g. si suspensus sacerdos pluries Missam celebravit, aut si quis pluries eandem personam rebaptizavit, unam contrahat irregularitatem; multiplicari vero ex actibus in diverso subjecto repetitis; e. g. qui decem homines interfecit, et decem rebaptizavit, contrahit viginti irregularitates. Haec doctrina firmatur exemplo impedimenti affinitatis, quod non multiplicatur ex copula cum eadem persona pluries habita, bene vero ex copula habita cum diversis personis (4).

Haec in genere; de multiplicatione nonnullarum irregularitatum in specie dicemus suis locis.

Utrum vero omnes casus exprimi debeant in instantia pro dispensatione, vide n. 213.

C. Quinam contrahere valeant irregularitates.

198. Irregularitatis sunt capaces illi soli qui sunt capaces recipiendi ordines. Proinde non foeminae, nec viri non

(1) Suarez, *Decensuris*, disp. XXXIII, sect. III, n. 12 sequ.

(2) Schmalz., V, XXXVII, n. 71; Collet, *Traité des dispenses*, liv. VI, chap. III, n. 187; Collator Andegavensis, 11e conf. sur les irrégularités, 1re question; Garcias, *De beneficiis*, VIII, III, n. 87.

(3) Suarez, l. c., disp. XLII, sect. I, n. 2; Icard, n. 802.

(4) Vide nostrum *Traclatum canonicum de matrimonio*, n. 692.

baptizati, etsi catechumeni. Defectus et nonnulla delicta quae baptizatos reddunt irregulares, verificari utique possunt in viro ante baptismum, sicut et in foeminis, sed tunc irregularitatem, si proprie loqui velimus, non constituunt. Recepto baptisate, delicta delentur, et ideo nemo potest esse irregularis ob delicta ante baptismum patrata (n. 185); sed defectus permanent, ex quibus jam oritur irregularitas, cum subjectum capax evaserit per baptismum.

199. Inter capaces vero, seu inter viros baptizatos, irregularitate afficiuntur omnes sive clerici sive laici, nisi aliud constet, episcopis non exceptis, etsi in lege non nominentur expresse. Id probatur manifeste ex *cap. 10, § Personae, De renuntiatione*, et innuitur in *cap. 1, De sent. excomm., in 6°*. Dices: in episcopos irregularitas nequit producere effectum primum et directum, et ideo neque alios qui ex illo descendunt, et ita episcopus videtur sub lege irregularitatem inducente comprehendere non posse. Respondemus etiam in episcopo irregularitatem prohibere collationem-receptionem graduum clericalium. Quod si episcopus non habet quos recipiat gradus, id est per accidens; prohibitio manet et prohibet ordines majores receptos exercere, et ideo beneficia excludit (1). Imo etiam S. R. E. Cardinales comprehenduntur, etsi non nominati, sub lege quae irregularitatem statuit. At R. P. nullis irregularitatibus subjacet, quia non tenetur jure canonico quoad vim coactivam; et irregularitas pertinet ad vim coactivam (2).

200. E converso quoniam ad irregularitatem ex delicto contrahendam requiritur delictum grave tum in foro interno, tum in foro externo, impediunt irregularitatem ex delicto contrahere omnes illae causae quae dolum ideoque delictum tollunt vel graviter minuunt (3), quales sunt praesertim *aetas, ignorantia, morbi physico-morales, somnus*, ex parte intellectus; *vis et metus*, ex parte voluntatis. Et quoniam *odia restringi et favores convenit ampliari*, ut habet *reg.*

(1) Suarez, *l. c., disp. XL, sect. 1, n. 11*; D'Annibale, *l. c., § 401, not. 15*.

(2) Suarez, *l. c., sect. VII, n. 7*; Icard, *n. 802*; Schmalz., *V, XXXVII, n. 71*; La Croix, *tom. VIII, lib. VII, n. 444*.

(3) Schmalz., *V, XXVII, n. 103*; Lehmkühl, *II, n. 1003*.

15 *juris, in 6°*, aut in *obscuris minimum est sequendum*, ut subdit *reg. 30*, hinc omnes istae causae excusant quoque ab irregularitatibus de quibus dubium est utrum ex defectu, an ex delicto proveniant. At certe istae causae non excusant ab irregularitatibus ex defectu, quae non innituntur delicto, ideoque praescindunt a dolo subjecti; e. g. illegitimus est irregularis, etsi nesciat defectum natalium hoc impedimentum secumferre. Excipitur irregularitas ex infamia; nam infamia juris ex qua est irregularitas, non contrahitur nisi ex delicto doloso. Modo de singulis pauca.

202. Ad *aetatem* quod attinet, irregularitatem non contrahunt *infantes* ante septennium, etsi per accidens usum rationis adepti jam sint, contra Navarrum, *Cons. XXVII, n. 230*, quia lex respicit ad id quod frequentius accidit, non ad ea quae raro contingunt, *l. Non ad ea, ff., De legibus*. Vide etiam *n. 442* et *n. 730*. Imo juxta plerosque excusantur etiam *impuberes*, quia doli perfecti capaces esse non solent. Nam ex *cap. 1, et 2, De delictis puerorum*, constat delicta impuberum ob allatam rationem mitius esse punienda, etsi in casu particulari perfectus dolus verificetur. Exinde recepta sententia est impuberes non contrahere censuras (1), nisi id in lege exprimat, prouti revera de impuberibus monasteria monialium ingredientibus expressum est in Conc. Trid., *sess. XXV, cap. V, de ref.*, et de impuberibus clericorum percussoribus, in *cap. ult., De sent. excomm.* (2). Jam vero aiunt hanc doctrinam applicari etiam irregularitatibus ex delicto, quae sunt ad instar poenarum et quidem gravissimarum (*n. 179*) innixae delicto externo, gravi, consummato et formali. Haec est sententia communior: sed alia tenet impuberes, praesertim pubertati proximos, irregularitate irretiri, ex *Clem. un., De homicidio*, ubi *infantes* tantum excipiuntur (*cit. n. 442*). S. C. C. in *Messanen., Irregularitatis, 5 Julii 1738*, dis-

(1) S. Alph., *VII, n. 14*; D'Annibale, *I, § 312*; Sanchez, *De matr., I, XII, n. 8*; Icard, *n. 757*.

(2) Sed de altera exceptione merito nonnulli dubitant post const. *Apostolicae Sedis, n. 2*, inter excommunicationes R. P. simpliciter reservatas, ubi impuberes non nominantur. D'Annibale, *I, § 367*; Del Vecchio, *I, n. 596*.

pensationem negavit puero novem annorum, cui deinde *die 17 Dec. 1740*, dispensationem concessit ad cautelam: item in *Tridentina, Irregularitatis, 13 Mart. 1784* (1).

203. Utrum *ignorantia* excuset necne ab irregularitatibus ex delicto contrahendis, res est valde implexa, in qua nos libere nostram opinionem pandemus. Recolimus ignorantiam cadere posse vel *circa legem* quae delicto violatur, et proinde etiam *circa irregularitatem*, vel *circa irregularitatem tantum*. Lex quae delicto violatur, aliquando est ecclesiastica, e. g. lex censurae prohibens exercitium ordinum; aliquando est divina, e. g. lex prohibens homicidium, iterationem baptismi, etc. In hoc altero casu auctores passim supponunt esse in primis *legem divinam* quae illam actionem prohibet, deinde *legem Ecclesiae* quae sua auctoritate eandem actionem prohibet, tandem *legem Ecclesiae quae statuit irregularitatem contra transgressores suae legis* (2). Haec nobis valde difficilia sunt. Nam in primis illa formalis lex Ecclesiae veluti media inter legem divinam et legem irregularitatis non videtur existere, et Ecclesia statuit irregularitatem non in poenam transgressionis suae legis, sed quia ex violatione legis divinae ordinatio hominis jam dedecet sacerdotalem dignitatem (3). Quod si quis, ignorans legem divinam, putaret illam actionem directe prohiberi lege Ecclesiae, esset casus erroris potius quam ignorantiae, quia legem dignoscit et tantum errat circa fontem legis. Insuper recolimus ignorantiam posse esse vel *juris*, cum quis ignorat legem, e. g. Titius ignorat baptismum repeti non posse, aut censuram impedire talem actum ordinis; vel *facti*, cum quis, cognoscens legem, ignorat actionem quam ponit, cadere sub lege, e. g. Titius sciens baptismum repeti non posse, ignorat Sempronium esse baptizatum. Tandem ignorantia alia est *invincibilis*, seu *involuntaria*, si Titius eandem depellere non potuit, e. g. quia distractus de re ne cogitavit quidem, aut quia diligentiam

(1) Doctorum opiniones hac de re vide in folio ejusdem S. C. C. in *cit. Tridentina*.

(2) S. Alph., VII, n. 350; Icard, n. 803.

(3) Suarez, l. c., *disp. XL, sect. V, n. 10*.

adhibuit, sed frustra; alia est *vincibilis*, seu *voluntaria*, si per ipsum stetit quominus ignorantia depelleretur. Haec est *affectata*, si Titius ideo diligentiam non adhibuit ne veritatem deprehenderet; est *simpliciter vincibilis*, si ex mera desidia diligentiam non adhibuit, quae juxta nos subdividitur in *leviter culpabilem*, si maxima et extraordinaria tantum diligentia, in *graviter culpabilem*, si ordinaria diligentia, in *gravissime culpabilem*, quae dicitur etiam *lata, crassa*, aut *supina*, si vel minima diligentia ignorantia depelli poterat, quae omnia juxta prudentiam boni viri aestimanda sunt (1). Tandem animadvertimus ignorantiam juris non praesumi in foro externo; in foro autem interno quisque sui ipsius iudex est; ignorantia autem facti in foro quoque externo excusat, si probabilis seu verosimilis est.

204. His positus, supponamus in primis legem quae delicto violatur, esse tantum ecclesiasticam. Si quis, cognoscens legem cum adnexa irregularitate, illam violat, certe contrahit irregularitatem, quia nil deest. Si quis cognoscens legem, sed ignorans irregularitatem, illam violat, est duplex sententia. Nonnulli (2) verius affirmant irregularitatem contrahere, quia haec non est vera poena inflictata in vindictam delicti, sed est inhabilitas propter reverentiam divini ministerii inducta. Alii (3) negant, quia irregularitas est ad

(1) Sanchez, *De matr.*, IX, XXXII, n. 31, cum aliis. E contrario S. Alph., VII, n. 45, cum plerisque putat dari tantum ignorantiam *invincibilem seu non culpabilem*, ignorantiam *vincibilem leviter culpabilem*, et tandem ignorantiam *vincibilem graviter culpabilem*, quae dicitur *crassa*, vel *supina*. Sed doctrina Sanchezii videtur clare desumi ex celebri *cap. 2, De constitution.*, in 6°, ubi Bonifacius VIII, *ut periculis animarum obviam*, voluit ut ignorantia excusaret a legibus et poenis, *dummodo crassa non fuerit aut supina*. Jam vero de quanam ignorantia excusante loquitur Bonifacius VIII? Non de *ignorantia invincibili seu nullatenus culpabili*, quia haec excusat ipso naturae jure; non de *ignorantia vincibili leviter culpabili*, quia et haec ipso naturae jure excusat a legibus et poenis gravibus: ergo de ignorantia *vincibili graviter culpabili*, dummodo crassa non fuerit vel supina. Haec modo innuisse sufficiat; nam fusius de iis in alio tractatu.

(2) Suarez, l. c.; Icard, l. c.; Layman, *lib. I, trat. IV, cap. XX, n. 6*; et plures alii citati a S. Alph., VII, n. 351; D'Annibale, I, § 409.

(3) Sanchez, *De matr.*, IX, XXXII, n. 21; Navarrus, *cap. XXII, n. 47*, cum pluribus aliis citatis a S. Alph., l. c., qui hanc doctrinam habet *satis probabilem*.

instar poenae gravissimae et extraordinariae. Quoniam vero haec altera sententia ab omnibus habetur probabilis, hinc irregularitas uti dubia haberi potest (*n. 162 sequ.*). Et quidem si ad contrahendam irregularitatem requiritur *praesumptio, temeritas, etc.*, quaelibet ignorantia etiam *vincibilis gravissime culpabilis*, imo etiam *affectata*, excusat, quia *temeritas scientiam positivam importat cum aliquo contemptu* (S. Alph., VI, n. 416); atqui quaelibet ignorantia excludit scientiam positivam (1). Si vero ad irregularitatem contrahendam non requiritur *praesumptio, temeritas, etc.* excusat quaelibet ignorantia, excepta crassa vel supina, et multo magis *affectata*, ex *cit. cap. 2, De constitution., in 6º*. Tandem si quis ignorans legem, et ideo etiam irregularitatem, legem violat, ea quae diximus, repetenda sunt, sive ignorantia sit juris, sive facti. Nimirum si ad irregularitatem contrahendam requiritur *praesumptio, temeritas, etc.*, quaelibet omnino ignorantia excusat; secus excusat quaelibet ignorantia, excepta crassa seu supina et *affectata*. In *cap. 9, De clerico excommunicato, deposito vel interdicto ministrante*, expresse traditur clericos excusari ab irregularitate ex ignorantia *probabili* censurae, non vero ex ignorantia crassa et supina aut erronea; ignorantia autem *probabilis* in nostra sententia significat ignorantiam invincibilem seu nullatenus culpabilem, ignorantiam leviter culpabilem (quae duae species ignorantiae excusant ex ipso jure naturae) et ignorantiam graviter culpabilem (quae excusat ex benigna Ecclesiae voluntate).

205. Modo supponamus legem quae delicto violatur, esse divinam. Si quis dignoscens legem divinam cum relativis legibus Ecclesiae et irregularitate, eam violat, certe contrahit irregularitatem, quia nil deest. Si quis putans actionem, e. g. rebaptismum, aut homicidium, prohiberi sola lege Ecclesiae, eam ponit, contrahit irregularitatem, quia error circa fontem juris nil mutat (2). Auctores passim ponunt aliam hypothesis cum solutione, nempe aiunt non incurrere irregularitatem illum qui sciens actionem prohiberi lege divina,

(1) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 996.

(2) S. Alph., VII, n. 350.

sed nesciens prohiberi quoque formali lege Ecclesiae, sciens vero irregularitatem, illam actionem ponit (1); sed haec hypothesis et solutio displicet ex dictis *n. 203*. Tandem si quis cognoscens legem, sed ignorans irregularitatem, aut ignorans legem ideoque et irregularitatem, legem violat, repete quae diximus *n. praec.*

206. Ex *morbis physico-moralibus* irregularitatem effugiunt *mentecapti*, sive amentes sive dementes, quibus accedunt *fatui* seu *stupidi, surdi-muti-caeci, ebrii*, si in eo statu delictum commiserunt (2). Mentecaptus qui in lucido intervallo crimen perpetravit, irregularitatem contrahit, si probatur in lucido intervallo vere et plene usum rationis habuisse; quod tamen valde difficile est probare, praesertim si lucidum intervallum breve fuit, et in quolibet dubio pro reo pronuntiandum est: item si amentia vel dementia manifestata est brevi tempore post delictum perpetratum, sed tempore delicti aderat in periodo, ut aiunt, incubationis, intellectum graviter perturbans. Fatui et stupidi qui non habent perfectam mentis discretionem, ab irregularitate excusari possunt crimen committentes, juxta ea quae diximus *n. 201*. Surdi-muti-caeci simul a nativitate, ad instar infantium, nequeunt irregularitate irretiri; idemque repetas de *surdis-mutis* simul a nativitate, nisi fuerunt adeo perfecte instituti, ut puberibus comparari valeant. Qui autem sunt vel *caeci* vel *muti* vel *surdi*, etsi a nativitate, videntur irregularitatem contrahere. Tandem nec *ebrius* delictum committens efficitur irregularis, etsi fortasse ebrietas hilaritatis gradum non excesserit, quia et ipse aliquam usum rationis partem in vino deperdidit, nisi ideo sese inebriaverit ut tali modo audacior esset ad crimen explendum.

207. De *dormiente* etiam somnambulo expedita res est. At etiam ipse potest irregularitatem contrahere ex delicto in somno commisso, si scilicet illud commiserit ex omissione debitae diligentiae, e. g. pater qui dormiens infantem in lecto suffocavit; sed de hac re melius infra agentes de homicidio.

(1) S. Alph., l. c.

(2) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 779 sequ.

208. Tandem qui committit delictum *vi physica*, reipsa non committere delictum et ideo non contrahere irregularitatem, palam est; sed irregularitatem contrahit vim inferens, cui delictum imputatur. Imo in casu vim passus immunis est, ni fallimur, ab irregularitate, etsi, externe reluctans, interne consentiat; quia in foro externo delictum non existit et irregularitas respicit prae primis forum externum. Item nec ille irregularitatem contrahit qui delictum committit ex *vi morali* seu metu gravi, externo, injusto. Id evidens est si delictum consistit in violatione legis ecclesiasticae, e. g. si censuratus clericus cogitur ex metu gravi in recepto ordine solemniter ministrare, quia cum lex ecclesiastica non obliget cum gravi incommodo, delictum in casu non adest, et ideo nec irregularitas. Hinc patet irregularitatem impediri ab omni incommodo gravi quod eximens a lege ecclesiastica impedit delictum, e. g. si clericus censuratus ordinem solemniter exercet ad evitandum scandalum, infamiam, periculum ne exinde manifestetur suum crimen occultum, etc. (1). Sed id verum est etiam si delictum consistit in violatione legis divinae, e. g. si quis hominem rebaptizavit aut occidit jussus alias ipse occidendus, licet in casu peccatum sit grave, quia irregularitas statuitur lege Ecclesiae ad instar poenae gravissimae et extraordinariae, et non praesumitur Ecclesiam voluisse ut afficeret etiam delicta tali metu patrata. Excipe si metu gravi quis cogitur delictum perpetrare in contemptum legis ecclesiasticae statuentis irregularitatem, aut cogitur perpetrare crimen gravissimum, e. g. interficere episcopum, quia in his casibus metus gravis nec excusat a lege Ecclesiae (2). D'Annibale, *l. c.*, addit: « Quidem putant metum non excusare (a delicto et ideo a poena) in his quae ex voluntate nostra statum capiunt (Suarez, *II, V, 4*; Salm., *X, VIII, n. 61*), ut ecce si aliquem rebaptizaveris, quia poteris interius nolle. Vereor ne verum sit; primo quia simulatio illicita est; deinde quia vix theologi de hoc cogitant, et forte in ea perturbatione ne theologi qui-

(1) Schmalz., *V, XXVII, n. 10*; Pirhing, *n. 42*; Reiff., *n. 12*.

(2) S. Alph., *VII, n. 46*, plures alios citans; D'Annibale, *I, § 312, not. 65*.

dem ». Utrum et quatenus metus gravis excuset irregularem a prohibitionibus quas irregularitas secumfert, vide *n. 168, 171, 173*.

D. *Quomodo cesset irregularitas.*

209. Quamquam irregularitas sit de se perpetua (*n. 169*), tamen id non impedit quominus cessare possit per revocationem legitimi superioris, sicut quaelibet alia lex; imo ordinationis impedimentum quod cessare numquam potest, non est proprie dicta irregularitas, utpote a jure canonico non procedens. Haec autem revocatio legitimi superioris erit vel *abrogatio* legis irregularitatis, si e. g. lex quae statuit irregularitatem ex rebaptismate, supprimeretur; vel *derogatio*, si e. g. e medio tolleretur aliquis casus bigamiae inducentis irregularitatem; vel tandem *dispensatio*. De his igitur modis quibus quaelibet irregularitas cessare potest, nunc fusius agendum est; infra vero agentes de singulis irregularitatibus notabimus speciales modos quibus nonnullae cessant. Quando auctores affirmant irregularitatem ex delicto cessare per baptismum, improprie loquuntur, quia ante baptismum nulla est irregularitas (*n. 185*). Item quando aiunt irregularitatem cessare per cessationem causae, e. g. per adventum legitimae aetatis, acquisitionem scientiae requisitae, recuperatam sanitatem etc., sumunt irregularitatem in sensu lato (*n. 156*). Unus est casus quo irregularitas proprie dicta cessat per cessationem causae, nempe si vitium corporis naturaliter perpetuum inducens irregularitatem, per miraculum sanatum fuerit; sed in hac re ulterius insistendum non est. Nominatim irregularitas ex delicto non deletur poenitentia, emendatione, absolutione patrati criminis, quia non est poena proprie dicta.

210. In primis « omnis res per quascumque causas nascitur per easdem dissolvitur », *reg. 1 juris*. Proinde cum irregularitatum leges sint ex jure communi, solus R. P. potest eas abrogare vel eis derogare. Si R. P. id faceret, eo ipso auferretur non solum irregularitas postea contrahenda, sed etiam antea contracta sive ex defectu, sive

ex delicto, quia haec non est vera poena (1). « Secus vero esset, si non immediate abrogaretur lex irregularitatis, sed alia lex ferens censuram per cujus violationem irregularitas contracta est; nam per talem abrogationem non auferretur irregularitas, quia lex virtute cujus incurritur, semper integra manet, imo per absolutionem a tali censura non auferretur irregularitas, quia sunt impedimenta diversa ». Suarez, *l. c.*

211. Quaeritur num consuetudo possit abrogare legem irregularitatis, vel eidem derogare. Quoad consuetudinem *universalem*, non videmus argumentum pro responsione negativa. Caeterum quaestio practica non est, quia R. P. hanc consuetudinem contra legem irregularitatis ante ipsum praescriptionis tempus certe cognosceret; et expresse vel reprobarer, et tunc consuetudo viribus careret, firma manente lege irregularitatis; vel probaret, et tunc consuetudo valeret et lex irregularitatis corrueret; etiam si taceret, consentire in consuetudinem videretur ex *reg. 43 juris, in 6°* (2). Quoad consuetudinem *particularem* nos putamus responsionem negativam veram esse, quia diversitas disciplinae in hac materia non levia incommoda importaret, et ideo potestatem statuendi irregularitates diximus reservatam fuisse Sedi Apostolicae (*n. 159*); unde consuetudo particularis esset irrationabilis. Confirmatur ex responsionibus S. C. S. Officii diei 25 *Julii* 1866, et diei 11 *Julii* 1884 quas infra agentes de irregularitate ex haeresi referimus (3).

212. Fusius circa dispensationem irregularitatis insistendum est. Legitimus superior qui hanc dispensationem concedit jure proprio est unus R. P., cum agatur de lege generali. Dispensatio ab eodem concessa sine justa causa foret illicita quidem, sed valida: justa autem causa est necessitas aut utilitas ecclesiae cum nullo scandalo in populo, praeclara probitas et scientia promovendi, ejus paupertas

(1) Suarez, *l. c.*, *sect. I*, *n. 7*.

(2) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, *n. 306*.

(3) Contrarium censet Reiff., *V, VII, n. 280*; Schmalz., *n. 120*, citans plures alios.

aut bona fides, si agitur de ordinibus jam receptis, jus ad beneficium, etc. In casibus publicis dispensatio datur vel per Breve a Secretaria Brevium, vel per rescriptum a Secretaria Memorialium aut SS. CC. quas enumeravimus *n. 70*, aut a S. C. R., aut a S. C. S. Officii si haeresis aliquo modo intervenit, et olim pariter a S. Dataria et etiam hodie quoad beneficii collationem; in casibus occultis datur per organum S. Poenitentiariae. Benedictus XIV in const. *Pastor bonus*, 13 *Apr.* 1744, qua facultates S. Poenitentiariae determinat, ita quoad rem nostram statuit in § 15: « Super quacumque irregularitate et inhabilitate ex quocumque delicto, etiam homicidio voluntario, et ex quocumque defectu proveniente, possit idem Major Poenitentarius, in casibus tamen occultis et in foro conscientiae tantum, et praevia in gravioribus casibus matura discussione in Signatura Poenitentiariae agenda, dispensare vel dispensari mandare, tam cum laicis quam cum ecclesiasticis saecularibus et regularibus, cum quibus expediens videbitur ad hoc ut ordinibus initiari vel respective in susceptis etiam in sacris et presbyteratus ordinibus ministrare, et ad superiores ascendere, ac dignitates etiam cathedrales et metropolitanas et quaecumque beneficia ecclesiastica quandocumque ante dispensationem alioquin canonice obtentas vel obtenta retinere, nec non ut hujusmodi beneficia et dignitates (exceptis, quando agitur de homicidio voluntario vel alio gravissimo excessu, ecclesiis cathedralibus et metropolitanis) etiam post delictum assequi valeant ». Quinam vero casus dicatur et sit *occultus* aut *omnino occultus* et quinam *publicus*, vide in nostro *Tractatu canonico de matrimonio n. 252*.

213. Instantia pro casibus publicis scribatur lingua Latina vel Italica vel ad summum Gallica; pro casibus occultis scribi potest quacumque lingua (1). In eadem exprimitur irregularitas cujus petitur dispensatio; insuper ad quem effectum postuletur dispensatio, e. g. pro recipienda prima tonsura, ordinibus minoribus etc., pro exercendo ordine re-

(1) Vide cit. nostrum *Tractatum*, *n. 352*.

cepto, pro obtinendo beneficio, quia eadem irregularitas dispensari potest pro uno vel aliquibus gradibus tantum, et in eodem gradu pro aliquibus tantum effectibus.

Pariter si orator pluribus irregularitatibus detinetur (*n. 197*), debet omnes in instantia indicare. Hinc si orator posuit actus qui continent irregularitatum causas diversas, e. g. si unum hominem occidit, alium rebaptizavit etc., debet id in instantia exprimere (1). Item si actum qui continet causam ejusdem irregularitatis ex delicto, pluries posuit in diverso subjecto, e. g. si plures homines rebaptizavit (2). E contrario si pluries posuit actum qui continet causam ejusdem irregularitatis ex defectu, e. g. si iudex plures reos morte damnavit, sufficit, ni fallimur, in genere indicare in exercitio magistraturae se pluries ad mortem reorum concurrisse, aut etiam simpliciter se ad mortem reorum concurrisse. Item si actum qui continet causam ejusdem irregularitatis ex delicto pluries posuit in eodem subjecto, e. g. si pluries sacerdos suspensus Missam celebravit, sufficit dicere sacerdotem pluries celebravisse, vel etiam celebravisse censura illigatum (3).

Quid vero si orator in instantia non expressit seu errore seu mala fide omnes irregularitates exprimendas? Certe una irregularitas, sicuti etiam censura, dispensari potest, reliquis remanentibus. Jam vero si dispensatio in rescripto sit nominatim pro irregularitate expressa, e. g. *dispensate ab irregularitate quam contraxisti ex rebaptismate Titii*, dispensatio valet quidem pro irregularitate expressa, quia expressio omnium nullibi exigitur sub poena nullitatis (4); sed non valet pro non expressis, quia pro istis non constat de voluntate dispensantis. Si vero dispensatio in rescripto sit generalis pro omnibus irregularitatibus quas orator contraxit, e. g. *dispensate ab omni vinculo irregu-*

(1) Schmalz., V, XXXVII, n. 122; Sanchez, *De matr.*, VIII, XXIV, n. 7; Navarrus, *cap. XXVII*, n. 32; D'Annibale, I, § 405; Icard, n. 802.

(2) D'Annibale, *l. c.*, not. 16, contra Schmalz., *l. c.*

(3) D'Annibale, *l. c.*; Schmalz., *l. c.*; S. Alph., VII, n. 353; Sanchez, *l. c.*; Salm., X, VII, n. 61.

(4) Suarez, *l. c.*, *disp. XLI, sect. III*, n. 2; Icard, n. 831.

laritatis quo detineris, dispensatio valet etiam pro non expressis ex oblivione (1), non autem ex dolo, nisi dispensans id aperte in rescripto dixerit. Fortasse excipienda est irregularitas ex homicidio voluntario etiam occulto, aut ex delicto ad forum contentiosum deducto; nam cum eae duae irregularitates difficilius dispensentur, ut patet ex Conc. Trid., *sess. XXIV, cap. VI, de ref.* (*n. 217*), non praesumitur R. P. voluisse eas dispensare, nisi expressae fuerint.

Tandem expedit ut instantia pro dispensatione habeat commendationem episcopi proprii qui ordines conferre debet.

214. Breve vel rescriptum dispensationis in casibus publicis dirigitur ad episcopum vel ad Ordinarium; et quinam veniant nomine *Ordinarii*, vide in nostro *Tractatu canonico de matrimonio*, n. 365. Hoc rescriptum esse solet in forma mixta vel commissaria, sed aliquando est etiam in forma gratiosa. Poenitentiaria vero rem mandat communiter confessario ab oratore ex approbatis eligendo, qui dispensationem applicat in foro conscientiae. Porro executor debet omnes clausulas quae sunt in rescripto sedulo observare; illas quidem quae continent *conditiones*, sub peccato et dispensationis nullitate, illas vero quae *monitionem praeceptivam* continent, sub peccato tantum. Insuper ipsa dispensatio, cum sit odiosa, est strictae interpretationis, sed ita semper intelligi debet ut non sit absurda ac inutilis. In genere dispensatio absolute et sine addito concessa est totalis juxta potestatem dispensantis. Dispensatus *ad ordines minores*, non poterit sacris initiari, imo dispensatus *ad ordines*, si minores nondum habet, nequit promoveri ad majores, bene vero si minores habet; dispensatus *ad subdiaconatum* non poterit ulterius ascendere; dispensatus *ad usum susceptorum ordinum* nequit novum ordinem suscipere; dispensatus *ad beneficium obtinendum* nequit ordinem recipere cujus actum a beneficio non requiritur, sicuti nec praelaturam; dispensatus *ad ordinem* nequit beneficium obtinere actum illius ordinis non requirens, praesertim beneficium quod praelationem vel jurisdictionem habet.

(1) Suarez, *l. c.*; D'Annibale, I, § 353; S. Alph., VI, n. 598; VII, n. 131.

E contrario dispensatus *ad beneficium* potest ordinem recipere et exercere cuius actum beneficium requirit; dispensatus *ad ordinem recipiendum* potest eundem ordinem exercere, obtinere beneficium quod requirit actum illius ordinis, et recipere etiam ordinem inferiorem qui in illo continetur; sicuti dispensatus *ad usum ordinis superioris* potest et inferiores ordines exercere (1). Tandem dispensatio concessa pro foro interno non valet pro foro externo. Quod si episcopus postea inquireret in clericum ob irregularitatem cuius rumor ad ipsum pervenerit, executor posset episcopum secreto monere de dispensatione obtenta pro foro conscientiae, et episcopus posset et deberet acquiescere, nisi ex circumstantiis grave sit dubium de veracitate executoris (2).

215. Pro executione seu fulminatione obtentae dispensationis aptari poterunt, mutatis mutandis, quae diximus in cit. nostro *Tractatu canonico de matrimonio*, n. 392 sequ. Non dubitamus hanc executionem fieri posse tum licite tum valide etiam viva voce tantum, quia nullibi scriptura pro his dispensationibus praescripta legitur; imo fieri posse etiam tacite per actum qui tacitam dispensationem secumfert (n. 234), dummodo deinde pro foro externo ejusdem mentio in actis fiat.

216. Praeter R. P. nemo alius dispensare potest in irregularitate, utpote jure communi lata, nisi hanc potestatem vel ordinariam vel delegatam obtinuerit. Nec sufficit data potestas absolvendi a censuris vel a casibus reservatis, cum irregularitas non sit neque censura neque casus reservatus (3). Videamus quinam hanc potestatem habeant tum ordinariam ex expressa vel tacita supremi legislatoris voluntate, tum delegatam.

(1) Suarez, *l. c. disp. XLI, sect. III, n. 3*, qui haec fere omnia tradit; Schmalz., *V, XXXVII, n. 125 sequ.*; Card. Petra, *l. c., pag. 320*, cum pluribus aliis.

(2) Ben. XIV, *Inst. Ecc. XXXVII, n. 51*, ubi agit de matrimonio, sed theoria eadem est.

(3) D'Annibale, *I, § 406, not. 20*; Suarez, *l. c., Disp. XLI, sect. I, n. 1*; Salm., *X, VII, n. 65 sequ.*; Ben. XIV, in const. *In suprema, n. 6, 20 Nov. 1744*.

217. *Ordinariam* dispensandi potestatem ex *expressa* voluntate supremi legislatoris habent sequentes:

1° *Episcopus*. Potestatem episcopi dispensandi in specie in nonnullis irregularitatibus infra exponemus; interim dicimus ipsum posse dispensare in omni irregularitate ex delicto occulto ad normam decreti Conc. Trid., *sess. XXIV, cap. VI, de ref.*, ibi: « Liceat episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in dioecesi sua per seipsos aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis, sit permissum ». Quisque videt in hoc decreto duplicem esse partem: prima, *liceat..... dispensare*, respicit dispensationem in irregularitatibus et suspensionibus: altera, *et in quibuscumque... permissum*, absolutionem in foro conscientiae casuum reservatorum. Hoc decretum non viget, si alicubi Conc. Trid. quoad partem disciplinarem receptum non est, quia aequum non est commoda ex Conc. Trid. obtinere eos qui ejus onera non subeunt (1).

218. Hoc Tridentinum decretum breviter declarantes, animadvertimus in primis potestatem dispensandi fieri in eodem *episcopis*. S. C. C. apud Suarez, *l. c., disp. XLI, sect. II, n. 7*, et Fagnan., in *comm. cap. 15, De temporibus ordinationum, n. 26*, declaravit nomine episcoporum heic venire episcopos privative seu exclusive quoad omnes alios. Proinde hanc potestatem ex decreto Tridentino non habent praelati inferiores; nec superiores regulares (qui tamen eam deinde obtinuerunt ex speciali privilegio, *n. 228*); nec archiepiscopus quoad subditos suffraganeorum; nec Cardinalis in proprio titulo, prouti expresse etiam edixit Gregorius XIII

(1) Ben. XIV, *De syn., IX, V, n. 2*; Matheuccius, in *Officiali curiae eccl., cap. XXXV, n. 43*, qui refert ita decisum fuisse a S. C. C.